

УДК 346.546

Т. І. ШВИДКА

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Харків
tazik0009@mail.ru

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМИ «LENIENCY» В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ЗА АНТИКОНКУРЕНТНІ УЗГОДЖЕНІ ДІЇ

Стаття присвячена розгляду проблеми застосування відповідальності та впровадження програми звільнення від відповідальності («leniency») в українське законодавство за антиконкурентні узгоджені дії. Поряд із проблемою повного звільнення від відповідальності актуальною є можливість запровадження в українське законодавство механізму часткового звільнення від відповідальності для стимулювання розкриття антиконкурентних узгоджених дій та застосування ефективних покарань до правопорушників.

Ключові слова: антиконкурентні узгоджені дії, картельні змови, пом'якшення відповідальності, звільнення від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій, «leniency».

Постановка проблеми. У всьому світі погоджена поведінка суб'єктів господарювання та створення картелів належать до найбільш серйозних порушень конкурентного законодавства. Поряд із застосуванням жорстких санкцій, як ефективних правових інструментів боротьби з картелями, дієвим механізмом розкриття картельних змов є впровадження програми «leniency», тобто звільнення від відповідальності. Відповідно до цієї програми суб'єкту господарювання може бути надано повне чи часткове звільнення від відповідальності за дотримання певних умов. Проблемним залишається питання розроблення механізму впровадження цієї програми у вітчизняне законодав-

ство та практичного його використання задля стимулювання розкриття антиконкурентних узгоджених дій та ефективного покарання порушників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цій проблематиці, зокрема в контексті вчинення узгоджених дій в країнах Європейського Союзу, присвячено чимало уваги такими науковцями, як: С. Валітов, З. Борисенко, Н. Трегубець, М. Бараш, С. Мельник, О. Каштанов, Г. Филюк, О. Бакалінська, О. Плетньова та ін. Питання звільнення від відповідальності учасників картелів майже не досліджене вітчизняною юридичною наукою. Проте окремі проблемні аспекти реалізації концепції «leniency» в різні часи висвітлювались такими практикуючими юристами, як О. Кот, С. Шкляр, Є. Бобонич, С. Шершун, О. Дякулич та ін.

Формулювання цілей. Метою цієї статті є аналіз застосування відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії та впровадження правового регулювання інституту «leniency» в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних напрямів державного захисту економічної конкуренції є виявлення та припинення правопорушень, які обмежують, усувають, не допускають або спотворюють конкуренцію, та призводять або можуть призвести до ущемлення прав підприємців та споживачів, зокрема це антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, антиконкурентні дії державних органів, зловживання монополюним (домінуючим) становищем.

У всьому світі антиконкурентні погоджені дії суб'єктів господарювання (у міжнародній практиці поширене поняття «картель») належать до найбільш серйозних порушень конкурентного законодавства. Для багатьох органів із захисту конкуренції боротьба з картелями є пріоритетом у їх правозастосовній діяльності. У законодавстві різних країн світу не склалось єдиного підходу до розуміння природи картельної змови. Так, у США, Канаді, Ізраїлі картельна змова – це злочин, і за нього передбачена кримінальна відповідальність як для компаній-учасниць змови, так і для їхніх посадових осіб. Відповідно до законодавства Австралії, картельна змова – це правопорушення, за яке передбачена цивільно-правова відповідальність. У Німеччині та більшості країн ЄС – картельна змова – це адміністративне правопорушення. У Бразилії природа картельної змови має гібридний характер – це водночас і адміністративне правопорушення, і злочин [1]. Суспільство давно веде пошук ефективних економічних методів та правових механізмів попередження утворення картелів та боротьби з ними. Основні методи та механізми, які закріплені у різних правових системах, можна поділити за такими напрямками: 1) загроза застосування суворих санкцій – потенційно високі адміністративні штрафи, що накладаються на учасників картельної змови (юридичних осіб),

та кримінальна відповідальність; 2) стимулювання розкриття картельних змов – звільнення від відповідальності у разі добровільного розкриття картельної змови, винагорода третім особам за донесення інформації щодо її існування [2].

Конкуренційне законодавство України розкриває зміст поняття «картельна змова» в контексті іншого поняття – «антиконкурентні узгоджені дії». Вчинення антиконкурентних узгоджених дій відповідно до п. 1 ст. 50 Закону є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції. Ст. 52 Закону передбачена відповідальність у вигляді накладення штрафу у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф [3].

На практиці не завжди штраф, накладений на правопорушника, відповідає розміру, необхідному для покарання цього правопорушника. Для більш ефективної боротьби з картельними змовами або антиконкурентними діями суб'єктів господарювання існує необхідність зробити більш жорстокими методи боротьби із цими злочинами. Європейська практика вказує на те, що існує закономірність між значимістю штрафів та якістю розкриття картельних змов. Зокрема, бажаючи уникнути багатомільйонних штрафів, компанії активно беруть участь у Програмі пом'якшення відповідальності, а ті суб'єкти господарювання, що схильні до того, щоб створити картель, намагаються утримуватись від таких діянь, оскільки розуміють, що їх прибуток не зможе покрити штрафних санкцій [4].

Отже, на сучасному етапі програма пом'якшення відповідальності активно використовується конкурентними відомствами як ефективний правовий інструмент розслідування діяльності картелів. Застосування цієї програми набуває дедалі більшого поширення в усьому світі, насамперед у державах – членах ЄС, США, інших державах з усталеними традиціями застосування конкурентного законодавства [5].

Сутність програми полягає в повному або частковому звільненні від покарання одного або кількох учасників картелю за умови, якщо вони співпрацюють із конкурентним відомством протягом терміну розслідування, а також сприяють припиненню порушення з боку картелю.

Досвід здійснення контролю за узгодженими діями в європейських державах сприяв запровадженню на національному рівні зазначеної практики, розцінюючи її як потужний механізм сприяння виявленню протиправної поведінки на ринку [6].

Вважається, що програма пом'якшення відповідальності за вчинення правопорушення є вельми ефективною у виявленні змов, які за інших обставин

могли б залишитися нерозкритими. Її головна функція – дестабілізувати діяльність існуючих картелів та завадити іншим потенційним правопорушникам вдаватися до картельних домовленостей. Законодавці керувались тим, що на практиці дуже складно виявити таємні антиконкурентні узгоджені дії та довести їх існування. Вдаючись до пом'якшення відповідальності, можна отримати зізнання, прямі докази про інших учасників та змогу отримати інші додаткові докази.

Завдяки цій програмі докази можна отримати швидше та з меншими витратами порівняно з традиційними методиками розслідування та забезпечити оперативне й ефективне розкриття справ. За надання такої інформації її власникам обіцяють зменшення штрафів, менші обмеження і навіть повне звільнення від покарання. Мета програми пом'якшення відповідальності за вчинення правопорушення – запобігти порушенню правил конкуренції шляхом підвищення ступеня виявлення та припинення картелів [7].

Юридичні підстави для застосування програми пом'якшення відповідальності в Україні наявні у ч. 5 ст. 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Визначено, зокрема, що особа, яка вчинила антиконкурентні узгоджені дії, але раніше за інших учасників цих дій добровільно повідомила про це Антимонопольний комітет України чи його територіальне відділення та надала інформацію, яка має суттєве значення для прийняття рішення у справі, звільняється від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій» (тобто штрафу) [3].

Особа вважається такою, що раніше за інших учасників антиконкурентних узгоджених дій добровільно повідомила про свою участь у них, якщо на момент подання заяви про звільнення від відповідальності в Комітеті відсутні заява іншої особи про звільнення від відповідальності за участь у цих самих антиконкурентних узгоджених діях. Звільнення від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій не надається в разі, якщо заявник не вжив ефективних заходів стосовно припинення своєї участі в антиконкурентних узгоджених діях після повідомлення про них Комітету. Заявник не звільняється від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій, якщо на момент прийняття рішення у відповідній справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції було встановлено, що заявник відповідає одній з таких умов: був ініціатором антиконкурентних узгоджених дій; забезпечував керівництво антиконкурентними узгодженими діями; не надав усіх доказів або інформації стосовно вчинення ним антиконкурентних узгоджених дій, про які йому було відомо та які він міг безперешкодно отримати.

З метою забезпечення реалізації встановленої законодавством процедури звільнення суб'єктів господарювання від відповідальності за участь у анти-

конкурентних узгоджених діях, Антимонопольним комітетом України розроблено Порядок подання до Антимонопольного комітету України заяв про звільнення від відповідальності за вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого п. 1 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [8].

Із прийняттям зазначеного Порядку в Україні запроваджено детальну процедуру подання та розгляду заяви суб'єкта господарювання про звільнення від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій, чим зроблено ще один крок на шляху адаптації законодавства про захист економічної конкуренції України до конкурентного законодавства ЄС.

Нагадаємо, що в Європейському Союзі програма «leniency» застосовується з 1996 р. та з 2006 р. є нормативно врегульованою у Повідомленні Європейської Комісії «Про імунітет стосовно штрафів у справах про картелі». Основними принципами програми є повне звільнення від відповідальності першого заявника та часткове звільнення другого, третього і наступних заявників, за умови надання ними доказів, що мають суттєву «додану вартість» порівняно з доказами, які Європейська комісія вже має у своєму розпорядженні. Завдяки описаній системі «заохочень», більшість картельних справ у ЄС викривається саме в рамках програми «leniency» [9].

Більшість великих країн з антикартельним правозастосуванням тепер мають програми пом'якшення покарання, і багато таких програм було посилено в останні роки [10]. Пом'якшення покарання означає будь-яке зменшення санкцій в нагороду за інформацію чи співпрацю при розслідуванні і застосовується як до компанії, так і до фізичних осіб, та може включати пропозицію більш низького штрафу, меншого терміну чи обмежувального примусу або навіть повного імунітету (у різних правових системах «пом'якшення» визначається по-різному).

Яскравим прикладом застосування програми «leniency» у 2016 р. став приклад картельної змови виробників вантажівок. Європейська комісія встановила, що компанії MAN, Volvo / Renault, Daimler, Iveco та DAF порушили антимонопольні правила ЄС, тому було вирішено оштрафувати їх на 2,9 млрд дол. Протягом 14 років вони були в картельній змові з метою завищення цін. Крім того, ці компанії відтермінували запровадження технологій для боротьби з забрудненням навколишнього середовища. Лише компанія MAN не була оштрафована, бо визнала, що картель існує. Компанію Volvo/Renault оштрафували на 670 млн дол., Daimler – 1 млрд дол, Iveco – 494 млн, DAF – 752 млн дол. [11].

Основною метою цієї Програми для Європейського Союзу є намагання мотивувати учасників ринку добровільно повідомляти в антимонопольний

орган про вчинені порушення і тим самим полегшувати завдання Європейської комісії з виявлення картелів.

Відзначимо, що за українським антимонопольним законодавством передбачено лише повне звільнення від відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Часткове звільнення від відповідальності (наприклад, у вигляді зменшення розміру штрафу у зв'язку з наявністю пом'якшувальних обставин) не передбачено.

З метою здійснення подальшої адаптації законодавства про захист економічної конкуренції України до конкурентного законодавства ЄС, Антимонопольним комітетом України розроблено проект Закону України «Про внесення змін до статті 6 Закону України “Про захист економічної конкуренції” щодо пом'якшення відповідальності».

Відповідно до законопроекту до особи, яка вчинила антиконкурентні узгоджені дії та добровільно повідомила про це Антимонопольний комітет України із наданням інформації, яка має суттєве значення для прийняття рішення у справі, але при цьому не відповідає умовам звільнення від відповідальності, може бути застосовано пом'якшення відповідальності, передбаченої статтею 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Порядок звільнення та пом'якшення відповідальності особи, яка вчинила антиконкурентні узгоджені дії, встановлюватиметься Антимонопольним комітетом України».

Законопроект розроблено з метою адаптації законодавства про захист економічної конкуренції України до конкурентного законодавства ЄС та запровадження процедури пом'якшення відповідальності за участь в антиконкурентних узгоджених діях. Зазначене сприятиме більш ефективному розкриттю антиконкурентних змов та створенню належної доказової бази у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Законопроект створить умови для підвищення рівня розкриття антиконкурентних узгоджених дій органами Комітету, створення належної доказової бази у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що матиме позитивний вплив на розвиток конкуренції в Україні в цілому [12].

В Україні поки що відсутній дієвий механізм регулювання звільнення від відповідальності чи зменшення штрафів для суб'єктів господарювання. Бракує і пояснювальних матеріалів, які б давали відповіді на численні питання, що виникають. Крім того, на думку багатьох дослідників, має місце недостатня поінформованість учасників ринку щодо існуючих можливостей пом'якшення відповідальності [13].

Висновок. Серед найнебезпечніших порушень конкурентного законодавства у всьому світі вважаються картельні змови. Конкурентне законодавство України розкриває зміст поняття «картельна змова» в контексті по-

няття – «антиконкурентні узгоджені дії», які являють собою домовленості між суб'єктами господарювання з приводу встановлення певних цін, або певних обмежень щодо інших суб'єктів господарювання, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів. Кількість розглянутих останнім часом картельних справ свідчить про наявність постійної проблеми, а у світі поширюється загальне переконання, що боротьба зі «злісними картелями», як і вироблення самих інструментів такої боротьби, повинна бути пріоритетним завданням правозастосовних органів. Одним з ефективних правових інструментів боротьби та попередження створення картелів є застосування жорстких санкцій до порушників. Українське законодавство передбачає доволі великі штрафи за антиконкурентні узгоджені дії, які складають до 10% доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції за попередній фінансовий рік), але все ж таки застосування таких великих штрафів ще не вирішує проблеми боротьби зі змовами, і тим паче процесуальні питання розслідування таких дій. Антимонопольний комітет України стикається з рядом проблем при розслідуванні таких правопорушень. По-перше їх дуже складно виявити, і тим більше доказати.

Поряд із застосуванням жорстоких санкцій, аналіз правозастосовної світової практики у сфері захисту конкуренції дозволяє побачити, що ефективним правовим інструментом розслідування діяльності картелів у Європі та США стала *програма поблажливості* або *програма пом'якшення відповідальності* (leniency program). Сутність програми полягає в повному або частковому звільненні від покарання одного або кількох учасників картелю за умови, якщо вони співпрацюють із конкурентним відомством протягом терміну розслідування, а також сприяють припиненню порушення з боку картелю.

Для ефективного застосування програми потрібна наявність умов, як створюючих учасників картелю використати таку програму, так і сприяючих її використанню учасниками картелю. Концепція «leniency» має перспективи для широкого застосування за умови удосконалення окремих положень спеціального законодавства. Відзначимо, що за українським антимонопольним законодавством передбачено лише повне звільнення від відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Часткове звільнення від відповідальності (наприклад, у вигляді зменшення розміру штрафу у зв'язку з наявністю пом'якшувальних обставин) не передбачено. Отже, доцільно разом із повним звільненням від відповідальності для першого заявника передбачити часткове звільнення від відповідальності для інших учасників, які надавали необхідну інформацію або будь-яким іншим чином сприяли розкриттю картелю.

Також вважаємо за доцільне гарантування учаснику, який допомагає розкривати змови забезпечення повної конфіденційності та гарантій захисту. Зі свого боку, особа, яка допомагає розкриттю правопорушення, повинна дотримуватися певних умов і реально допомагати розслідуванню, надаючи необхідні докази.

Висновки. Отже, для забезпечення більш ефективного розкриття та подолання створення картельних змов, поряд із застосуванням більш жорстких санкцій, необхідно удосконалення впровадження програми «liniency» у вітчизняне законодавство, у тому числі розроблення методичного та програмного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іваницька Н. Мирові угоди з Антимонопольним комітетом: перспективи України в контексті світового досвіду [Електронний ресурс] / Н. Іваницька, М. Ларіонов // Юрид. газ. – Режим доступу: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/mirovi-ugodi-z-antimonopolnim-komitetom-perspektivi-ukrayini-v-konteksti-svitovogo-dosvidu.html>.
2. Мальський О. Як боротися з картелями? Міжнародний досвід та українські перспективи [Електронний ресурс] / О. Мальський, О. Бойчук // Дзеркало тижня. – 2008. – 19–26 верес. (№ 35). – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/LAW/yak_borotisy_a_z_kartelyami_mizhnarodniy_dosvid_ta_ukrayinski_perspektivi.html (дата звернення: 26.08.2015). – Заголовок з екрана.
3. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січ. 2001 р. № 2210-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
4. Проект програми ЄС «Tasic» «Гармонізація системи конкуренції та державних закупівель до стандартів ЄС». Рекомендації стосовно поліпшення реалізації правил конкуренції (Діяльність 1.11.2). Звіт «Концепція пом'якшення відповідальності, що застосовується Європейською Комісією» / підготовлено експертом проекту Маркусом Хенделіном – European Union, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH, вересень 2009 року [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт АМКУ.
5. Бакалінська О. Антиконтентні узгоджені дії у національному та зарубіжному законодавстві (порівняльний аналіз) / О. Бакалінська // Право України. – 2010. – № 2. – С. 190–197 [Електронний ресурс] // Юрид. газ. online. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pruk/2010_2/24.pdf.
6. Бакалінська О. О. Особливості впровадження «програми пом'якшення відповідальності» у національному та зарубіжному законодавстві: порівняльний аналіз // Конкуренція. Вісн. Антимонопол. к-ту України. – 2008. – № 3(30). – С. 18–24.
7. Сарган І. М. Здійснення контролю за узгодженими діями в конкурентному законодавстві Європейського Союзу та України // Часоп. акад. адвокатури України. – № 13 (4'2011). – С. 1–7.

8. Порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про звільнення від відповідальності за вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 1 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», затверджений розпорядженням Антимонопольного комітету України від 25 червня 2013 № 399-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 7 вересня 2012 року за № 1553/21865 // Офіц. вісн. України. – 2012. – 5 жовт. (№ 73). – С. 206, ст. 2968.
9. Кулеха І. Українські національні новини, інформаційне агентство Бізнесменам готовим «здати» партнерів в картельній змові доведеться торгуватись із АМКУ 5 жовтня 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/exclusive/952808-biznesmenam-gotovim-zdati-partneriv-v-kartelniy-zmovi-dovedetsya-torguvatis-iz-amku--yurist>.
10. Що таке картелі і як з ними боротися? [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт АМКУ. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/120497; jsessionid=A8407C4644262CE9DBC085AD306C99E3.app1>.
11. Стрельцова М. Українські національні новини, інформаційне агенство Єврокомісія оштрафувала на 3 млрд за картельну змову найбільші компанії-виробників вантажівок 19 липня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1588086-yevrokomisiya-oshtrafuvala-na-3-mlrd-za-kartelnu-zmovu-na-ybilshi-kompaniyi-virobnikiv-vantazhivok>.
12. Аналіз регуляторного впливу проекту Закону України «Про внесення зміни до статті 6 Закону України “Про захист економічної конкуренції” щодо пом’якшення відповідальності» [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт АМКУ. – Режим доступу: http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/printable_article/99505; jsessionid=47335F9C707F559CF9067D6E21B5C97C.vapp23:1.
13. Звіт «Концепція пом’якшення відповідальності, що застосовується Європейською Комісією»: Рекомендації стосовно поліпшення реалізації Правил конкуренції (діяльність 1.11.2) / підготовлено експертом проекту Маркусом Хенделіном. – Проект програми ЄС «ТАСІС» «Гармонізація системи конкуренції та державних закупівель до стандартів ЄС» – вересень 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=206730&cat_id=206717.

REFERENCES

1. Ivanytska N., Larionov M. Myrovi uhody z Antymonopolnym komitetom: perspektyvy Ukrainy v konteksti svitovoho dosvidu. Yurydychna hazeta online. Retrieved from: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/mirovi-ugodi-z-antimonopolnim-komitetom-perspektivi-ukrayini-v-konteksti-svitovogo-dosvidu.html>
2. Malskyi O., Boichuk O. (2008). Yak borotysia z karteliamy? Mizhnarodnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy. Dzerkalo tyzhnia. 19–26 veres. (35). – Retrieved from: http://gazeta.dt.ua/LAW/yak_borotysya_z_kartelyami_mizhnarodniy_dosvid_ta_ukrayinski_perspektivi.html (data zvernennia: 26.08.2015).

3. Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii. Zakon Ukrainy vid 11.01.2001. 2210–III. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 12. St. 64.
4. Proekt prohramy YeS «Tasis» «Harmonizatsiia systemy konkurentsii ta derzhavnykh zakupivel do standartiv YeS». Rekomendatsii stosovno polipshennia realizatsii pravyl konkurentsii (Diialnist 1.11.2). Zvit «Kontseptsiia pomiakshennia vidpovidalnosti, shcho zastosovuietsia Yevropeiskoiu Komisiieiu» / pidhotovleno ekspertom proektu Markusom Khendelinom – European Union, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH, veresen 2009 roku.
5. Bakalinska O. (2010). Antykonkurentni uzghodzhenni dii u natsionalnomu ta zarubizhnomu zakonodavstvi (porivnialnyy analiz). Pravo Ukrainy. 2. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pruk/2010_2/24.pdf
6. Bakalinska O. O. (2008). Osoblyvosti vprovadzhennia «prohramy pomiakshennia vidpovidalnosti» u natsionalnomu ta zarubizhnomu zakonodavstvi: porivnialnyy analiz. Konkurentsii. Visnyk Antymonopolnoho komitetu Ukrainy. 3(30).
7. Sarhan I. M. (2011). Zdiisnennia kontroliu za uzghodzhenyimi diiami v konkurentnomu zakonodavstvi Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy. Chasopys akademii advokatury Ukrainy. 13.
8. Poriadok podannia zaiav do Antymonopolnoho komitetu Ukrainy pro zvilnennia vid vidpovidalnosti za vchynennia porushennia zakonodavstva pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii, peredbachenoho punktom 1 statti 50 Zakonu Ukrainy «Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii», zatverdzhenyi rozporiadzhenniam Antymonopolnoho komitetu Ukrainy vid 25 chervnia 2013. 399-r, zareiestrovanyim v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 07 veresnia 2012. 1553/21865. Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 05.10.2012. 73.
9. Ivan Kulekha. Biznesmenam hotovym «zdaty» partneriv v kartel'ni zmovi dovedetsia torhuvatys iz AMKU. Retrieved from: <http://www.unn.com.ua/uk/exclusive/952808-biznesmenam-gotovim-zdati-partneriv-v-kartel'niy-zmovi-dovedetsya-torguvatis-iz-amku--yurist>.
10. Shcho take karteli i yak z nymy borotysia? Ofitsiyni veb-sait AMKU. Retrieved from: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/120497;jsessionid=A8407C4644262CE9DBC085AD306C99E3.app1>.
11. Mariia Streltsova. Yevrokomisiia oshtrafuvala na 3 mlrd za kartelnu zmovu naibilshi kompanii-vyrobnikiv vantazhivok. Retrieved from: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1588086-yevrokomisiya-oshttrafuvala-na-3-mlrd-za-kartelnu-zmovu-naybilshi-kompaniyi-virobnikiv-vantazhivok>.
12. Analiz rehuliatornoho vplyvu proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zminy do statti 6 Zakonu Ukrainy «Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii» shchodo pomiakshennia vidpovidalnosti». Ofitsiyni veb-sait AMKU. Retrieved from: http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/printable_article/99505;jsessionid=47335F9C707F559CF9067D6E21B5C97C.vapp23:1.
13. Zvit «Kontseptsiia pomiakshennia vidpovidalnosti, shcho zastosovuietsia Yevropeiskoiu Komisiieiu»: Rekomendatsii stosovno polipshennia realizatsii Pravyl konkurentsii (diialnist 1.11.2). Retrieved from: http://amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=206730&cat_id=206717.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016.

Т. И. ШВЫДКАЯ

кандидат юридических наук, ассистент кафедры хозяйственного права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

**ВНЕДРЕНИЕ И ПРИМЕНЕНИЕ
ПРОГРАММЫ «LENIENCY»
В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО УКРАИНЫ
ЗА АНТИКОНКУРЕНТНЫЕ СОГЛАСОВАННЫЕ ДЕЙСТВИЯ**

Статья посвящена рассмотрению проблемы применения ответственности и внедрения программы освобождения от ответственности («leniency») в украинское законодательство за антиконкурентные согласованные действия. Вместе с проблемой полного освобождения от ответственности, актуальной является проблема ввода в украинское законодательство механизма частичного освобождения от ответственности для стимулирования раскрытия антиконкурентных согласованных действий и применения эффективных наказаний к правонарушителям.

Ключевые слова: антиконкурентные согласованные действия, картельные зговоры, смягчения ответственности, освобождения от ответственности за совершение антиконкурентных согласованных действий, «leniency».

T. I. SHVYDKA

PhD. (Legal Sciences), assistant lecturer of the Economic Law Department Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

**IMPLEMENTATION AND APPLICATION
OF THE PROGRAM «LENIENCY»
IN THE UKRAINIAN LEGISLATION
FOR ANTICOMPETITIVE CONCERTED ACTIONS**

Problem setting. Along with the use of severe sanctions as effective legal tools for fighting cartels, an effective mechanism for disclosing cartel agreements is the implementation of the program «leniency», that is, exemption from liability. The issue of developing a mechanism for implementing this program in the national legislation and its practical use to stimulate the disclosure of anticompetitive concerted actions and effective punishment of the perpetrators is problematic.

Recent research and publications analysis. This issue, in particular in the context of the execution of coordinated actions in the countries of the European Union devoted a lot of attention of such scientists as: S. Valitov, Z. Borysenko, N. Trehubets, M. Barash, S. Melnyk, O. Kashtanov, H. Fyliuk, O. Bakalinska, O. Pletnova, and others. The issue of the release from liability of the members of cartels almost unexplored domestic legal science. However, some problematic aspects of the implementation concept of «leniency» at

different times was covered by such practitioners as O. Kot, S. Shkliar, Ye. Bobonych, S. Shershun, O. Diakulych, etc.

Paper objective. An article purpose is to analyse of the application liability for anti-competitive concerted actions and implementing regulation institute «leniency» in Ukraine.

Paper main body. Among the most dangerous violations of competition legislation throughout the world are considered to be cartels. One of the most effective legal tools to fight and prevent the establishment of cartels is the use of severe sanctions to the violators.

Along with its application analysis of law enforcement practices in the sphere of protection of competition allows to see what an effective legal tool for the investigation of cartels in Europe and the United States became a program of indulgence or liability (leniency program).

The essence of the program is the full or partial exemption from the punishment of one or several members of the cartel, provided that they cooperate with the competition agencies during the period of investigation, and contribute to the cessation of infringements of the cartel.

Conclusions of the research. The concept «leniency» has broad prospects for application in Ukraine under condition of improvement certain provisions of special legislation. According to Ukrainian antimonopoly legislation provides only full exemption from liability for anticompetitive concerted actions of economic entities. Therefore, it is advisable together with a full exemption from liability for the first applicant to provide a partial exemption from liability to other who have provided information or any other way contributed to the uncovering of the cartel.

Also consider it expedient to guarantee to the participant who will help uncover the conspiracy ensuring total privacy and security protection. For its part, the person who helps reveal offense must adhere to certain conditions and really help the investigation by providing the necessary evidence.

Short Abstract for an article

Abstract. The article is devoted to problems of application of responsibility and implementation of the exemption program from liability («leniency») in Ukrainian legislation, anticompetitive concerted actions. Along with the problem of complete exemption from liability, the actual possible implementation in Ukrainian legislation mechanism of partial exemption from liability to encourage the disclosure of anticompetitive concerted actions and effective punishment to the offenders.

Key words: anticompetitive concerted actions, cartel agreements, exemption from liability, exemption from liability for committing anticompetitive concerted actions, leniency.